

Streszczenie popularnonaukowe

W 2008 r. Kosowo ogłosiło niepodległość, która została uznana przez większość członków ONZ (52%). W 2014 r. ludność Krymu zorganizowała referendum w sprawie niepodległości, a wkrótce potem została włączona do Federacji Rosyjskiej. W 2017 r. natomiast Katalonia przeprowadziła referendum niepodległościowe i ogłosiła niepodległość. Co więcej, szereg secesjonistycznych roszczeń wzbiera na sile w Europie i na całym świecie (Gagauzja, Szkocja, Kaszmir, Kurdystan), które to regiony prawdopodobnie będą ponownie domagać się państwowości w najbliższej przyszłości. W tym kontekście rodzą się dwa zasadnicze pytania. Po pierwsze, czy prawo międzynarodowe gwarantuje prawo do państwowości; a jeśli tak, to jakie warunki musi spełnić dana wspólnota geopolityczna? Po drugie, czy prawo międzynarodowe dysponuje instrumentami, które mogą zapobiec secesji i jakie to są instrumenty?

Pierwsza kwestia została stosunkowo dobrze rozwiązana przez doktrynę: samostanowienie narodów może prowadzić do rozłamu terytorialnego istniejących państw tylko w skrajnych przypadkach ucisku lub kolonizacji. Druga kwestia, z wyjątkiem sytuacji takich jak zakaz użycia siły lub zakaz dyskryminacji rasowej, pozostaje dość nieokreślona. W szczególności nie jest jasne, czy można zapobiec secesji, jeśli miejscowa ludność otrzyma wystarczające zabezpieczenia, aby kontynuować swój rozwój polityczny, społeczny i kulturalny.

Niniejszy projekt ma właśnie na celu dogłębną analizę tego problemu i odpowiedź na pytanie, w jakim stopniu realizację wewnętrznego prawa do samostanowienia można interpretować jako normę prawa międzynarodowego, która zapobiega secesji. W związku z tym, analizie poddane zostanie stosowanie normy przez państwa i organizacje międzynarodowe, a także powoływanie się na nią przez sądy i trybunały krajowe. Istotnym będzie również dogłębne zbadanie treści normy i próba wypracowania marginesu, który z jednej strony zezwalałby na secesję a z drugiej zapobiegałby jej. Innymi słowy, projekt przybliży informację na temat tego co państwo zobowiązane jest (międzynarodowo) uczynić wobec grupy etnicznej/mniejszości narodowej aby zagwarantować jej samostanowienie wewnętrzne a tym samym zapobiec rozpadowi terytorialnemu. Projekt uwzględni również opinię lokalnej ludności (poprzez wywiady) w wybranych regionach niepodległościowych wobec badanej normy oraz przeanalizuje potencjalne przeszkody w powszechnym stosowaniu normy (narracje Etno historyczne, sytuacja ekonomiczna itp.).

Badanie zasługuje na uwagę, gdyż w przypadku, gdyby prawo międzynarodowe ustanawiało standard zarządzania, który z jednej strony spełniałby wymogi legitymizacji i zaspokajał potrzeby ludności lokalnej, z drugiej zaś zapobiegał secesji, to byłaby sytuacja zwycięska, wzmacniająca pokój i stabilność na świecie.